

Зайчук В.Я.

магістр,

Інститут мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

МОРСЬКИЙ ПЕЙЗАЖ В УКРАЇНСЬКОМУ ЖИВОПИСІ

Морський пейзаж – воістину унікальний художній жанр, історія якого дуже багата. Ми можемо відслідковувати морські картини ще до тих віків, коли художники почали малювати. Битви на морі, човни, острови – це були предмети першого морського живопису.

В українському мистецтві мариністика прижилася завдяки учням І.К. Айвазовського, найпродуктивнішого представника цього жанру. Одним з таких видатних мариністів можна вважати Судковського Р.Г. «З Миколаївщиною пов'язано ім'я відомого свого часу, а також і тепер на Заході Європи, пейзажиста, мариніста, суперника Айвазовського, академіка Руфіна Гавриловича Судковського, який жив і творив у Очакові на березі Дніпровсько-Бузького лиману і Чорного моря», – писав його біограф М.Д. Лагута. Художня продукція Р.Г. Судковського за порівняно короткий період його життя визначається більш ніж сотнею картин (107) крім ескізів і етюдів. Для того часу він цілком міг вважатися «плідним художником» [4].

Варто визнати, що картини художника перших років його перебування в Очакові носять явні сліди наслідування різним майстрам; в них мало оригінально-творчих елементів, як в композиції малюнка, так і по відношенню до його виконання, чому навіть кращі з цих зразків, прийняті різними петербурзькими виставками, залишилися практично непоміченими і публікою, і критикою. Але безперервна і старанна робота Судковського над своїм хистом, сувора самокритика значно вдосконалили техніку його пензля і розвинули його спостережливість [4].

Морські види, мотиви для яких доставляли йому переважно узбережжя Очакова і Одеси, свідчать про те, що він чудово вивчив рухливу стихію в усіх відношеннях, вони з вражаючою вірністю передають її спокій і рух, її прозорість і безмежжя, привітну гру в ній сонячних або місячних променів в тиху погоду, її суворість і грізну велич під час бурі. Він створив чимало пейзажів з бурхливою стихією, і

не раз з точністю уважного спостерігача передав передчуття трагічної загибелі корабля – «Шторм. Морський пейзаж», «Легке хвилювання» [5].

«Чарівник морських пейзажів, пристрасний співець двох могутніх стихій – неба і моря» – саме так описували сучасники українського мариніста Володимира Зебека [7]. Володимир Зебек жив виключно творчістю і природою, що його оточувала. Органіка творчості художника не піддається стереотипному трактуванню. Зображуючи загадкові вітрильники, розбурхане або умиротворене море, серпанок світанку або розкіш заходу, художник відкриває нам якийсь потаємний смисл буття, обдаровуючи найширшим спектром емоцій – від сильного хвилювання до елегантного смутку. На його марини можна дивитися годинами, вони освітлені якимось неземним світлом, що йде зсередини полотен [6].

Він не дбав про свою популярність і славу, не ініціював проведення власних виставок і тим більше не займався систематизацією своїх робіт. Саме через це відбулося лише дві персональні виставки художника: прижиттєва у 2011 та посмертна (2015 р.). Вони обидві були результатом злагодженої роботи поціновувачів творчості художника, так само, як і альбом, що був виданий в Європі у 2011 році. Серед його визначних робіт у жанрі марини: «З прозорої лазури» (1984), «Шаланди повернулись...», «Драматична морська композиція», «Рибальські човни», «Затонулий корабель».

Сучасні українські художники також часто звертаються до теми морського пейзажу, хоч цей жанр рідко є основним мотивом їхніх робіт. Серед таких митців, чиї досягнення визнані далеко за межами України, А. Фіголь. Творчість Андрія Фіголя плавно вписується в сучасний живопис з його різноманітним манером і засобів художньої виразності. Андрій Фіголь здатний живо і емоційно відобразити за допомогою фарб швидкоплинний стан природи.

Багатогранність таланту, різноманіття жанрів у творчості Андрія Фіголя співзвучні пошукам сучасної людини, що прагне досягнути і осмислити нові можливості і технології. Серед картин художника виділяються «Savona» і «Savona-Boats» (2008), які є яскравими зразками мариністики, але з чіткою передачею імпресіоністичних поривань художника. До жанру морського пейзажу також відносяться картини «Парус» (2005), «Морський пейзаж» (2001) та «Човни» (2004) [2].

Одного з найвідоміших українських художників Михайла Демцю, який також часто обирає об'єктом своєї творчості море, ставлять в один ряд з імпресіоністами і постімпресіоністами. Майстер мислить кольором,

кольором будує форму, і через широкі, виразні, сміливі мазки передає всю силу емоційного хвилювання, надаючи творам експресії і внутрішньої динаміки.

Його композиції – не замальовки з натури, але яскраві образи, які народжуються в уяві при творчому, чуттєвому переосмисленні побаченого. Море, небо і човни зливаються в єдиній барвистою круговерті, і ми бачимо вже не реальний світ, а яскраве враження від нього. «Човни і море», «Над океаном. Тиша», «Хвиля», «Місячна ніч. Іспанія», «Човен» – це лише невелика частина його суттєвого вкладу в жанр мариністики [1].

Роботи іншого відомого українського художника Віктора Іваніва відрізняє професійна і духовна зрілість. У складній і багатобарвній палітрі сучасного українського мистецтва творчість Віктора Іваніва привертає увагу своєрідністю, високою професійною культурою і особливо духовною наповненістю. Він дуже різноплановий художник, з широким творчим діапазоном – від реалізму, до авангарду. Серед безлічі робіт художника є чимало морських пейзажів, виконаних у різних стилях і техніках, що однозначно чимало важать для розвитку цього жанру. Серед них такі: «На морі. Теплий спокій», «На морі. Жаркий вечір», «На морі. Сонце сідає», «На морі. Човни», «Мелодія ночі. Повня», «Очікування» [3].

Вищезгадані митці – далеко не всі представники мариністики в українському мистецтві. Цей жанр постійно поповнюється новими іменами. Хоча серед сучасних українських художників дуже мало тих, хто повністю присвячує свій час морському пейзажу, лише іноді звертаючись до цього жанру, досягнення українських мариністів високо цінуються як на Батьківщині, так і за її межами.

Список використаних джерел:

1. 100 великих українцев. Київ: Орфей, 2002. 480 с. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=157880&p=216> (дата звернення: 11.04.2020).
2. Гудзе Е. Андрей Фиголь. Prospect Art Gallery : веб-сайт. URL: <https://n-prospect.ru/album/figol-andrey> (дата звернення: 22.08.2020).
3. Іванів Віктор. *Kyiv Gallery* : веб-сайт. URL: <https://kyiv.gallery/ru/ivaniv-viktor> (дата звернення: 12.10.2020).
4. Любаров Ю. Забытый Судковский. *Виртуальный музей Николаева* : веб-сайт. URL: <http://muzey.mk.ua/2016/07/01/забытый-судковский/> (дата звернення: 08.08.2020).

5. Судковський Руфін Гаврилович (Sydkovsky Ryfin). *Студия-II* : веб-сайт. URL: <https://www.stydiai.ru/gallery/sydkovsky-ryfin/> (дата звернення: 20.06.2020).

6. Ткаченко А. Остатки рая на землі. *Antikvar* : веб-сайт. URL: <https://antikvar.ua/ostatki-рая-na-zemle/> (дата звернення: 10.10.2020).

7. Умер николаевский художник с мировым именем Владимир Зебек. *Новости Николаева* : веб-сайт. URL: <http://nikolaevnews.com.ua/other/2015/02/22/26404.html> (дата звернення: 10.10.2020).

Зайчук В.Я.

магістр,

Інститут мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

ІВАН АЙВАЗОВСЬКИЙ – ОСТАННІЙ РОМАНТИК СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Знаменитий на весь світ художник Іван Айвазовський став чи не найзнаменитішим художником світу. Його здатність помічати найдрібніші деталі в поєднанні з дивовижним талантом і умілими руками дозволила йому переносити на полотно настільки реалістичні картини, що, здається, вони ось-ось оживуть. Не дивно, що він за життя добився визнання не тільки в Імперській Росії, але і в інших країнах.

Іван Крамської, один з найвидатніших художників XIX століття, похвалив його таким чином: «Айвазовський, хто і що б там не казав, є зірка першої величини, у будь-якому разі, і не тільки у нас, а в історії мистецтва взагалі». За даними Російського музею, «він був першим і довгий час єдиним представником живопису морських пейзажів» (мається на увазі серед художників Російської імперії) і «всі інші художники, які писали морські пейзажі, були або його власними учнями, або під його впливом» [3].

З плином часу роботи Айвазовського жодним чином не втратили своєї популярності. Картини художника почали з'являтися на аукціонах (переважно в Лондоні) на початку 2000-х. Основними поціновувачами творчості художника стали олігархи, що були ладні платити за роботи автора величезні кошти. Його роботи постійно зростали в ціні. У 2007 році його картина «Американське судно біля Гібралтарської скелі»